

Regi Enerstvedt:

Imperialismens språk og kampen om det ideologiske hegemoniet

1. Hvilke historiske endringer har det ideologisk hegemoniske språket og det kjempende språket gjennomgått? Dvs. hva karakteriserer disse språkene i dag i forhold til f.eks. for 50-60 år siden?

De historiske endringene har to vesentlige sider. Den ene de innholdsmessige endringene i språket, de andre formene.

Innholdsmessige endringer i språkbruken

Da jeg var ung, for 60 år siden, var 50 prosent av befolkningen tilhengere partier som hadde et nytt sosialistisk samfunn som mål. Når jeg diskuterte med Arbeiderpartifolk, så var det ikke om sosialisme var bra eller ikke, det var utelukkende om en skulle gå den revolusjonære veien, eller som Ap-folk mente, den langsomme. Men et nytt trinn i imperialismens økonomiske og politiske utvikling betyr et nytt trinn i språkets utvikling. Det er vanskelig å dokumentere endringer i språket, men det er nødvendig. Jf. hvordan ord begynner å spre seg, og hvordan ord forsvinner. Sosialismen forsvinner f.eks. ut av Aps programmer.[1]

Det ideologiske hegemoni kunne tidligere karakteriseres som et klassekompromiss, dvs. ingen av klassene hadde et totalt hegemoni.

I dag har de partiene som går inn for et sosialistisk samfunn i Norge tilslutning av under 5 prosent ved valg. Dette betyr at et stort flertall i dag bruker et språk som om en hadde snakket slik for 60 år siden, ville en ha vært politisk død. Et eksempel: Om en politiker da hadde foreslått at en skulle få legeundersøkelser, behandling, og bli operert på dagen om en betalte for det, mens de som ikke betalte gjerne måtte vente i flere måneder, så ville en bli sett på som ekstremist, som ingen tok alvorlig. I dag godtar det store flertall dette. Pengepungen skal avgjøre om du skal leve eller dø.

Et vanskelig spørsmål er forholdet mellom bevisst og ubevisst utvikling i språket. Massemedia – aviser, radio, fjernsyn – i Norge er preget av en individuell dramatisering av verden. Vi kjenner alle hovedoppslagene i avisene om drap, ulykker, om hva kjendisene spiser til middag, hvem de ligger med i denne uken osv. De gjør det lille stort, og det store lite. Dette tjener åpenbart kapitalistiske og imperialistiske interesser. Det blir allmenhetens dagsorden, bestemmer hva det skal snakkes om og ikke snakkes om. Er dette en bevisst imperialistisk strategi? Jeg er usikker på det. De fleste private media lar seg neppe styre av en bestemt politisk ideologi, men heller av en økonomisk. I løpet av de siste 60 årene er media i stigende grad styrt av profitt, noen få store konserner dominerer i den tilgjengelige informasjon. Situasjonen har endret seg dramatisk på kort tid. Det er ikke lenger enn 30 år siden at informasjonsformidling gjennom TV og radio bare fant sted gjennom ett statlig eid selskap, Norsk Rikskringkasting. NRKs viktigste oppgave skulle fra starten av være å drive folkeopplysning. Tenk på forskjellen til i dag. Det var først i 1980-årene at Willoch-regjeringen avskaffet NRKs monopol, slik at vi på TV-og

radiofronten har den situasjonen vi har i dag. Og det reklamefinansierte TV 2 ble ikke startet før i 1992. Men også den offentlige informasjonsformidlingen i dag er mye styrt av den private som den konkurrerer med. Tidligere (godt dokumentert i Norge) var andre media, styrt av forskjellige interesser, f.eks. hadde vi partiaviser. I dag er altså storparten av media styrt av én interesse – profittinteressen.

Disse endringene uttrykker godt en utvikling av mer omfattende kapitalistiske forhold. Og kapitalismen i dag er imperialistisk.

De formmessige endringene

I løpet av de samme siste 30 årene er det skjedd fundamentale endringer i teknologien for innsamling, lagring, behandling, overføring og presentasjon av informasjon. Begrepet som omfatter dette er informasjons- og kommunikasjonsteknologi, forkortet til IKT. Dette blir noen ganger bare kalt «informasjonsteknologi» med forkortelsen IT. Teknologien har enorm betydning både for den mulige og virkelige utviklingen av såvel det kjempende som det ideologisk hegemoniske språket. Her finner vi både et frigjørende og et undertrykkende potensial.

Internettet gir mennesker over hele verden en mulighet til å skaffe seg informasjon, til selv å produsere og dele den i et overskridende språk. Det er av stor betydning. Men det er dokumentert at kapitalistiske businessinteresser er de som har overtatt mest av nettet, både til kjøp og salg av materielle varer, men også ideelt, til presentasjon av informasjon, jf. f.eks. nettavisene. Myndighetene, den herskende makt, og altså den herskende ideologi har alltid plantet informasjon, f.eks. nyheter som tjener legitimeringer av utbytting og krig. Med den nye informasjons- og kommunikasjonsteknologien har de likevel fått kvalitativt nye muligheter.

2. Hva karakteriserer det ideologisk hegemoniske språket?

Det ideologisk hegemoniske språket er karakterisert ved å legitimere de bestående forhold, det økonomiske og politiske system i Norge, og utelukke muligheten for andre forhold og et annet system.

For å legitimere det bestående, for å opprettholde det ideologiske hegemoni, må den herskende ideologi gjennom sine propagandister, som Bernt Hagtvet og andre, diskreditere, latterliggjøre, vise umuligheten av ethvert alternativ. Alle tanker om et annet samfunn er uttrykk for en intolerant ekstremisme, «renhetsideologi», sekularisert eller religiøs frelseslære.

Det kjempende språket forsøker derimot å delegitimere det herskende system og vise muligheten av et nytt.

La oss se litt nærmere på den utenrikspolitiske siden av det ideologisk hegemoniske språket.

Kanskje er det aller viktigste ved det ideologisk hegemoniske språket er at det bestemmer hva vi ikke skal snakke om. Et eksempel: Obama sier åpent at USA har, og vil ha, en ledende rolle i verden med rett til å gripe inn der hvor landet synes det er

nødvendig. Ingen skal være over, ingen ved siden. Det globale usanske imperiet bryter internasjonal folkerett og annen rett kontinuerlig, uavbrutt, hver eneste dag gjennom sine krenkelser av andre lands suverenitet gjennom overflyvninger, bombing, samt hemmelige drap og tortur av politiske fiender. Massemedia gjengir noen ganger faktiske hendelser, men de problematiseres ikke. Det bare er sånn. Det er noe vi ikke skal snakke om. Og dette er ikke noe «hva som helst». Det er det aller viktigste som skjer i verden. Noam Chomsky peker på at interne dokumenter fra USA allerede i 1950-årene eksplisitt sier at USA vil bruke makt, ekstrem makt, selv om det ikke selv er angrepet. Midt på 1980-tallet ble dette helt åpent, sier Chomsky. Da Reagan bombet Libya, het det i den offisielle begrunnelsen fra Utenriksdepartementet at det var selvforsvar mot fremtidig angrep.^[2] Godtar vi det, har vi ikke lenger noen internasjonal folkerett som legitimerer eller forbyr krig. Fra midten av 1990-årene har NATO bedrevet det kaller «out of area»-aksjoner, fra flyangrep til krig, og fra 1999 inngår det i NATOs strategi. Slike kriger er bare legitime hvis det er selvforsvar mot væpnet angrep (prgf 51). NATOs angrep på Jugoslavia i 1999, uten FN-godkjenning, altså en forbrytelse mot menneskeheten, er av særlig stor betydning for Norge. Norges deltakelse i denne krigen er det massemorderen Breivik angir som vendepunktet for at han gikk over fra politikk i FrP til å bruke vold.^[3] Språkbruken er viktig her. NATO tilsidesetter åpent internasjonal folkerett, det blir tabuisert i Norge. Norge deltar i NATOs folkerettsstridige aksjoner. Landet har nå også fått generalsekretæren i dette NATO. Som partileder i Arbeiderpartiet og statsminister var Jens Stoltenberg en drivende kraft i arbeidet for at Norge skulle begå bombedrapene i Libya i 2011. Regjeringens begrunnelse var «beskyttelse av sivile».

Er det slik at det sitter en liten gruppe i imperiet og styrer det språket vi skal bruke? I Norge synes det å være en rådende ideologi at alle tanker om en bevisst ideologisk strategi fra det ledende imperialistiske land blir betegnet som fantasifulle konspirasjonsteorier. Alle slike teorier blir latterliggjort. Det faktiske forhold er likevel at historien er full av konspirasjoner. Det kan likevel være mer fruktbart å stille spørsmålet om hvilke funksjoner et bestemt språk har enn å lete etter skumle motiver, etter en liten grønn mann i imperiet som pønser ut en djevlesk målføring. Vi skulle heller spørre om hvilke interesser som skjuler seg bak de språklige frasene, og om hvor pengene kommer fra, følg pengene, som det gode råd er. Ta det som er blitt kalt «oransjerevolusjonen», et uttrykk for presidentvalget i Ukraina i 2004. Det kan godt betegne et fenomen vi kjenner fra hele verden, men særlig fra Sør-Amerika og fra landene rundt – og i - det tidligere Sovjetunionen. Det oppstår bevegelser, organisasjoner for frihet, demokrati, miljøvern, menneskerettigheter osv., merk språket. Men i de landene hvor disse bevegelsene seirer, ender det alltid med at et regime som før ikke tilhørte imperiets innflytelsessfære etterpå blir en vasallstat, et lydrike i det. Jf. Ukraina i dag. Og følger vi pengene, oppdager vi at bevegelsene er opplært og finansiert av usanske NED – National Endowment for Democracy, eller USAID – United States Agency for International Development, eller George Soros' Open Society Foundation.

Mer om språket i massemedia

Etterretningstjenestene planter nyheter, særlig de usanske. Massemedia i Norge gjengir dem kritikkløst. Dementier underslås, og når de kommer, blir de bortgjemt som små notiser. Putin blir i massemedia framstilt som en ny Hitler. Det settes fram

mer eller mindre direkte og svære usannheter. Om noe lenge etter skulle dementeres, forandres ikke inntrykket av en demonisk Putin og av russiske terrorister. Propagandaen har gjort sin virkning. Flertallet i den norske befolkning vet hvem som starter den mulige nye storkrigen før den er begynt: Russland.

Det mest alvorlige ved det politiske språket er nettopp hvordan spørsmålet om krig og fred beskrives. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) på et nettsted for ungdom Ung.no – oppslagsverket for deg som er ung ("Her får du svar på det du lur på") beskriver krigen mot, og bombingene av, Jugoslavia med følgende ord:

«For eksempel ble NATOs luftkampanje i det tidligere Jugoslavia 1999 endret fra å være en freds**opprettende** operasjon til å bli en freds**bevarende** operasjon ledet av NATO med deltakelse av en rekke partnerland.»^[4]

Bombeangrep kalles altså «luftkampanje» og krig kalles «fredsopprettende operasjon».

Et eksempel på massemedias saklighet er NRK1s dekning av den s.k. Maidan (eller oransje)-revolusjonen i Ukraina i februar 2014. I en stor TV-diskusjon med et panel fra nestleder Solhjell i SV til utenriksminister Brende fra Høyre og med mange deltakere og tilhørere i salen, forsvarte samtlige kuppet mot en lovlig valgt president og fordømte Russland med ett unntak. En eneste stemme med et annet syn kom til ordet – dr. i russisk Bjørn Nistad. Han ble latterliggjort, beskyldt for løgn og pepet ut. Det Nistad sa, var sant. Men hans stemme druknet i et brøl av kunnskapsløshet, manglende dannelse, propaganda. Et eksempel på maktelitens språk er også fordømmelsen av forfatteren Peter Handke i massemedia etter tildelingen av Ibsenprisen i september 2014. Hva viser den? Den setter en dagsorden for hva som skal diskuteres og hva det ikke skal snakkes om. Det mest alvorlige i denne konflikten er NATOs angrep på Jugoslavia. Det må ikke diskuteres, det er tabu.

I 2011 ble det norske forsvarets ulovlige registrering av ni norske journalister avslørt av det norske datatilsynet. Journalistene ble ansett for å være en risiko for den nasjonale sikkerheten.^[5]

Dette er selvfølgelig bare toppen av isfjellet. Imperiet har sine tentakler ute over alt. Det er bare et lite eksempel på noe som bidrar sterkt til utviklingen av den indre sensur, som norske journalister med spesialfelt utenrikspolitikk synes å ha. De vet hva som kan, og ikke kan, skrives og sies om lydriket Norges og imperiets internasjonale politikk, om man vil forfremmes, om ikke til evigheten, så til stillinger og lønn i det jordiske.

Eksemplene på den mentale krigføring er overveldende i Norge. Det vrirler av eksempler, men her bare ett illustrerende, nemlig det siste fra oktober 2014: "Ubåtjakten. Det svenske forsvaret leter etter en ubåt." 17. oktober har Norsk Telegrambyrå NTB i en artikkel overskriften: Ubåtalarm i Stockholms skjærgård. Allerede neste dag er overskriften hos NTB: – Russisk ubåt med skader i svensk farvann. Uten spørsmålsteget. Den 19. oktober er overskriften i VG: "Intens jakt. Svensk Avis: Plukket opp russisk nødsamtale fra skjærgården." Neste dag er overskriften i Dagbladet: "Dette kornete bildet kan være beviset på at Vladimir Putin har sendt russiske ubåter inn i svensk farvann. Nå pågår det en storstilt klappjakt i

skjærgården utenfor den svenske hovedstaden." Den 21. oktober er overskriften i Dagbladet: "Sporene som peker mot Putin UBÅT-JAKTEN."

Hvordan slutter eventyrfortellingene? Slik: Den 23. oktober 2014 melder NTB at det svenske forsvaret «innrømmer at de ikke vet hva de leter etter i skjærgården utenfor Stockholm.»

Men enda alvorligere er jo det som skjules, eller ikke følges opp: Massakrene i Ukraina som blir avdekket høsten 2014, volden mot annerledes tenkende, de fascistiske drapene i Odessa i mai 2014. To dager etter mordbrannen og drapene i Odessa har Hans-Wilhelm Steinfeldt på Søndagsrevyen NRK et koseintervju med den voldelige fascismens fremste talsmann i Ukraina, Høyre Sektor (Pravij Sektor)-leder Dmitro Jarosj.

Midt oppi dette dødsens alvorlige, må vi ta oss tid til å le litt. I NTB-artikkelen «Helt nye utfordringer for Stoltenberg og NATO» om krisen i Ukraina vises det til flere uttalelser fra eksperter. Russland-kjennere sier at Russland under Ukraina-krisen har kjørt en propagandakampanje både i Ukraina og Russland som man ikke har sett maken til siden før jernteppets fall. På direkte spørsmål om hvor godt rustet NATO er til å møte dette, svarer professor Janne Haaland Matlary kontant:

"- Meget dårlig. Vi lyver ikke i liberale demokratier, for da avsløres vi. Det NATO sier, må være sant. Mediene hos oss er frie, ikke kontrollert av politikerne. Vi kan ikke indoktrinere slik regimet i Russland kan - heldigvis." [6]

Mest talende for den mentale situasjon i Norge kan illustreres med et godt eksempel: Når jeg sammenlikner de norske nettavisene med de russiske – Ria Novosti, Stemme Russlands, Russia Today, så er det mye mer internasjonalt stoff i de russiske enn de norske. Men det mest tankevekkende – og rystende, hvis noe i dag kan være det – er at hvis du vil vite hva usanske, engelske, franske, østeuropeiske, asiatiske ledere - altså også de som er fiendtlige til Russland – så må du lese de russiske avisene. Det gjengis mye, mye mer der om hva statslederne Obama, Merkel, Cameron, Hollande sier (gjerne belagt med direkte sitater) enn hva du kan lese i de norske avisene hvor plassen mest brukes til sosialpornografi. Samtidig har det lyktes propagandaen i å overbevise flertallet i Norge om at det er her de fritt kan lese om det de ikke kan lese om i de norske avisene, samtidig som de, slik som Matlary, tror at russere ikke får lov å lese det de virkelig kan lese. Kvaliteten og kompetansen i nettavisene nevnt ovenfor ligger skyhøyt over de norske nettavisenes.

Hvis dette er riktig, er det faktisk dramatiske utsagn. De viser nemlig at det norske folk blir ført bak lyset. Er «hjernevasket» et for sterkt ord? I hvert fall tror det store flertall i Norge at landet har en fri presse i et demokrati, mens eksemplene viser at det er en presse i et lydrikes demokratur i imperiet.

Er den aggressive utenrikspolitiske tonen både i USA, Europa og Norge sterkere og styggere nå enn ved avslutningen av den kalde krigen for 25 år siden? Den fremste og hittil anerkjente usanske Russlandsforskeren professor Stephen Cohen fra New York University, som kritiserer NATOs og USAs politikk i forhold til Russland, forteller at han ikke lenger kommer til orde i de tre mest betydningsfulle og innflytelsesrike

avisene USA, nemlig The Washington Post, The New York Times og The Wall Street Journal og at han ikke har opplevd dette tidligere.[7]

Imperiet har erklært en økonomisk, politisk og propaganda-krig mot Russland. Det norske lydriket og dets media deltar i denne krigen. Ukraina er blitt et offer i denne konflikten, et offer for et imperium som ikke vil gi slipp på sitt selverklærte og reelle verdensherredømme, som i dag er truet. Hvor langt vil det gå? Det er illevarslende når en mann som Stephen Cohen i intervjuet sier at klokken er fem på tolv. Det skapes nå en mentalitet som forbereder oss på større kriger og på hva som er det norske lydrikets plass i dem.

Referanser

Aftenposten nett (2014) Russland truer med å stenge luftrommet for EU-fly. 8. september. <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/Russland-truer-med-a-stenge-luftrommet-for-EU-fly-7696116.html>

Barsamian, D. og Chomsky, N. (2002) Propaganda og offentlighet. Samtaler med Noam Chomsky. Forlaget Oktober, Oslo

Berwick, A. (2011) 2083 – A European Declaration of Independence. London

Enerstvedt, R. Th. (2012) Masseorderen som kom inn fra ingenting. Marxist Forlag, Oslo

Enerstvedt, R. Th. (2008) LQI. Lingua quarti imperii. Det fjerde rikets språk. Marxist Forlag, Oslo

OSCE Representative on Freedom of the Media(2014) OSCE Representative lauds ruling that finds illegal monitoring of journalists in Norway. 30.09, Bishkek. <http://www.osce.org/fom/124587>

Russia Insider (2014) Must-See TV: America's Leading Russia Specialist Blasts US Policy

"NATO expansion into Eastern Europe could lead to nuclear war". http://russia-insider.com/en/tv_politics_ukraine_opinion_media_watch/2014/10/13/04-45-55pm/must-see_tv_americas_leading_russia

Skårdalsmo, K. (2014) Helt nye utfordringer for Stoltenberg og NATO. NTBTEKST I går, kl 05:32 01.09.

[1] Enerstvedt 2012.

[2] Barsamian og Chomsky 2002, s. 54.

[3] Berwick 2011, jf. også Enerstvedt 2012.

[4] Enerstvedt 2008.

[5] OSCE 2014.

[6] Skårdalsmo, K. 2014.

[7] Russia Today, videointervju 214. . Se Russia Insider, 13. oktober 2014.